

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Річна передплата вносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартальна 4 К. 50 сот., 1.75 руб.

Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Редагує Комітет.

Видає і відповідає за редакцію: Волод. Біберович.

Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.

Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

III. рік. Ч. 38.

Відень, 14 мая 1916.

Ч. 98.

Самостійна Україна мрією у 1791 р., політичною утопією в 1854 р. й пекучою потребою в 1888 р.

За запитом союзу німецьких пособників українських визвольних змагань „Україна“ мав член президії „Союзу визволення України“ Олександр Скоропис-Йолтуховський виклад на сю тему на вечері союзу „Україна“ в Мюнхені дня 23 лютого. Почасті з змістом, почасті з виривками сього відчиту в перекладі із 8 і 9 чч. „Osteurop. Zukunft“ познайомлюємо отсе наших читачів.

Бесіда почав свій виклад від того, що подав число Українців і великість їх території та вказав на природні багатства їх землі. Потім говорив: „Коли далі візьметь ся під увагу, що сини сього народу (восьма частина котрого живе в Австро-Угорщині) сміливо відпирають російські забаганки, що представники Українців урочисто заявили, що вони хочуть стояти по стороні центральних держав, і що тисячі Українських Січових Стрільців, проливаючи свою кров у рядах австрійсько-угорської армії, досить ясно висловлюють, куди звернув ся-б їх народ, колиб він мав волю рішати про себе, — тоді порозуміть ся політичне значінне України.

Чи було-б можливе для почвірного порозуміння виконати безсоромні пляни виголодження Німеччини, коли багатства України виходили-б на її користь у теперішній війні? Чи в таким разі могли-б держави почвірного порозуміння загалом подумати про війну, котру вони викликали тільки тому, бо певно рахували на те, що абсолютна перевага по їх боці? Ні! Без України й багатств сього краю та без доступу до Чорного моря можна-б уважати таку перевагу для почвірного порозуміння за виключену.“

Та не зважаючи на таку далекосяглість української справи, Німці майже нічого не знали про неї аж до часу війни та не цікавили ся нею.

„Використовуючи особливі обставини, в яких відбував ся розвиток славянських народів, старала ся московська держава не тільки перепинити всякі прояви національного життя поневолених націй при помочи армії й поліції, зорганізованої по європейськи, але також систематично нищити наші старі культурні здобутки?“

Українців ограблено з усякої політичної волі, з самостійної національної церкви та школи, навіть з мови та з імени. Щоб зробити вилім у байдужности німецького народу до української справи, заснував незабутній Сембратович окрему часопись для інформовання Німців про україн-

ську справу. З байдужности Німеччини користала Росія й голосила перед світом про одність і неподільність великої Росії. Свою роботу над помосковленням Українців доповнювала тисячами заплачених псевдонаукових писань, які на всі лади доказували, що нема, не було й не буде українського народу. А наслідком того було, що з шкільних підручників цілого світа зникла історія українського народу, навіть його імя.

„Та всі ці змагання не могли знищити нашого здатного до життя народу. Він жив власним державним і культурним життем уже тоді, коли Московщина знаходила ся в стадії номадських орд. У дев'ятім столітті була стара київська держава вже сконсолідована, а в десятім столітті прийняли її горожане християнство.

Та проти того може закинено-б мені, що се саме було заснування російської держави, а не української. Офіційна російська історія XVIII й XIX в. поставила сю фальшиву теорію та поширила зручно по всій Європі.

Не місце тут входити в ці спори, що належать до фаховців. У німецьких творах є вже багато матеріалу, якими хто захотів познайомити ся з ним для власної орієнтації.

Хочу тут начеркнути тільки зовсім коротко головні основні лінії історії України, сього краю, який заселює наш народ більше ніж тисячу літ безпереривно.

Українська держава була вже сконсолідована, коли західна Європа не могла ще успокоїти ся наслідком великої вандрівки народів. Спадщину Риму, сеї наймогутнійшої культурної держави, перейняла по його упадку Візантія, щоб її заховати.

Що Візантія була в середніх віках провідником європейської культури, доказують найкраще артистичні пам'ятки так званої романської доби, які знаходять ся майже в цілій західній Європі.

І коли порівняємо давні будівлі Києва з десятого й одинадцятого століття з подібними пам'ятками західної Європи, коли протиставимо мозаїки так званої неподвижної стіни з Божою Матір'ю в церкві св. Софії й останки десятичної церкви з останками будівель західної Європи, то кождий неупереджений згори дослідник мусить признати, що київ-

ська церква св. Софії бодай настільки тісно звязана з царгородською церквою св. Софії, як святий Марко з Венецією.

У Німеччині, Франції й Англії не знаходимо в с'їм самім часі нічого, що можна-б було поставити на той самий ступінь, на яким стоять сї останки колишньої української культури.

А твори штуки се найпевніший і найоб'єктивніший суддя про рівень культурного розвитку. Закид, що сї мозаїки виконали грецькі артисти, не змінє нічого та доказує тільки, що естетичне чуттє Українця одинадцятого століття стояло вже так високо, що він працював у формах, котрі ми тепер вважаємо вершком естетики тодішнього часу.

Мирові договори з Візантією, зроблені протягом X, XI й XII віку, доказують тісні взаємини та вказують на те, що Візантія доставляла Україні своїх товарів і виробів своєї промисловости, а Україна давала в заміну головно сирі матеріали. З Візантії спроваджувано: вироби золотарства, ніжні ткацькі матеріали, кераміку, шовкові матерії, дорогоцінні килими, вина й тим подібне. З того виходить, що сї люксові річі були конечними предметами на Україні.

Коли приглядаємо ся способови життя українських кня-

зів тодішнього часу в порівнанні з пануючими західної Європи, приходимо до висновку, що перші робили більші видатки й мали кращі нагоди задоволити свої культурні потреби, ніж се було в їх сучасників у західній Європі. Се можна пояснити тим, що українська держава лежала в безпосереднім сусідстві культурного огнища того часу й могла присвоїти собі зараз його культурні здобутки так, що обставини були кращі для Українців ніж для тодішньої Венеції.

Аби стало нам ясним світове міжнародне становище колишньої української держави, могутність і популярність котрої відома була єеред тодішніх європейських держав, вистарчить навести отсі факти:

Український князь Ярослав Мудрий (1019—1054) оженив ся з донькою шведського короля; свого старшого сина оженив з грецькою княгинєю з родини Константина Мономаха, а своїх обох молодших синів з німецькими княгинями. Одна з його доньок, Єлисавета, вийшла за норвезького короля Гарольда, друга, Анна, за французького короля Генрика I, третя за угорського короля Андрія; сестра Ярослава Мудрого була польською королевою.

(Кінець буде).

Святочна промова на віденській концерті в честь Шевченка 6 мая 1916 р.

Святочна Громадо!

Отсе вже другий раз доводить ся українському громадянству, з окрема-ж українській віденській громаді, святкувати Тарасове свято в сю історичну добу всесвітньої війни.

На всіх фронтах гремлять ще дальше гармати та самопали, а найдовший з тих фронтів се той, що перегородив українську землю від Припяти аж по Прут.

За ним, за залізним полотом багнетів лежать ще не тільки розлогі простори російської України, але й часть нашої тіснійшої вітчизни-Галичини зостає ще в кігтях північного молоха. А ся боротьба, що палає на нашій землиці, се боротьба й за нашу будучину.

І коли ми в імя Шевченка збираємо ся разом, коли ми, як саме в отсій хвилі, почуваємо, що його дух витає між нами й над нами, коли серця наші вдаряють в один ритм, а наші мисли біжуть одним шляхом світлих ідеалів Кобзаря, так мимохить з дріжанням шепочуть кожді українські уста й питає кожде українське серце:

Що принесе нам кривава світова пожежа?

Чи здійснить вона Шевченковий ідеал вольної, незалежної України? Чи принесе вона кращу долю українській нації? Чи визволить вона бодай частину українського народу та чи зробить вона бодай частину Українців своїми господарями у своїй же хаті, де була-б

своя правда, своя сила і своя воля

без огляду на те, чи отся своя хата буде власною в повнім того слова значінню, чи може лиш західній части України пощастить осягнути на своїй землі повну національну автономію в межах австрійської державности.

Шевченковим ідеалом, котрий вціпила нам його пламенна поезія, є самостійна, вольна й нероздільна Україна. До сього ідеалу змагають усї свідомі діти України без огляду на кордони, на віроісповідання, на соціальний стан і на державну приналежність.

Одначе й усяке частинне визволення України, що було-б зближеннем до сього ідеалу, мусить українська нація

повитати радо як ступінь на дорозі до повної його реалізації.

Та будучина закрита перед нашими очима й ми з дріжучим серцем намагаємо ся мислю пробити її темряву, розв'язати загадку грядучих днів.

Одначе що ні приніє би нам рішинець війни, ми на все мусимо бути приготовлені.

Що ні могло би стати ся та яка ні була-б доля суджена нам, ми не сміємо зневірювати ся, не сміємо опускати рук, ні тратити ні на момент віри в нашу будучину та в невичерпані, вічноживі, безсмертні сили народу.

Шевченко творив же свої Тиртесві, огняні пісні серед найтяжших хвиль українського відродження. Безпросвітня пільма Миколаївської доби не зломил одначе його духа, не забила його музи, не задавила Генія України, не погасила Прометеевого огню.

Проти сподівання сподівав ся Він, у найтяжших хвилях не загубив віри в живу силу України, в безсмертні сили народу, а грядуче півстоліття оправдало його віру та надію. Україна ожила й живчик національного життя бєть ся щораз живійше по обох боках кордону.

Як ні скінчить ся світова хуртовина, так принесе й уже принесла вона чимало для реалізації Шевченкових ідеалів.

Від часів Івана Мазепи імя України перший раз покотило ся знову гомоном по всій Європі й маємо основу твердо вірити, що з горизонту Європи воно не зійде вже ніколи.

Внутрішня ідейна консолідація нації поступила велетенськими ступнями вперед, бо найширші маси покликаноного під оруже українського народу мали нагоду й мусіли стрінути ся з українським питанням, призадумати ся над ним і присвоїти собі бодай відблиск Шевченкових ідей.

Українські салдати знад Дніпра й Донця, Кубані й Чорного моря, що пройшли Галичину, що там довший час стрічали ся з національно-свідомими українськими селянами,

що тепер у таборах полонених обзнайомлюють ся може перший раз з творами Кобзаря, що стрічали ся в полі, чи в полоні з іменем, славою й ідеєю Українського Січового Війська, вони вернуть иншими, новими людьми у свої села, несучи по всіх закутинах України Шевченкове евангеліє.

І в Галичан та Буковинців поширив ся і поглибив ся ідейний горизонт, а їх національна ідея набрала живого змісту. Українська нація яко цілість — се було досі для широких кругів австрійських Українців щось абстрактне, уявлюване, з поезії вимріяне, з книжки вичитане. В часі сеї війни перший раз Українці з обох боків кордону масово, в мільйонах одиниць, стрінули ся з собою, пізнали себе реальним досвідом як щось життєве, дійсне. Всеукраїнське почуття стало ідеєю з реальним змістом.

До війни мали ми український рух і зачатки українського політичного життя, — війна принесла світу українське питання як міжнародне, а нас перетопила в націю в модернім розумінню, що звязана узлами Шевченкових ідей в одно, діяльно та твердим кроком поспішить до великих цілей будуччини.

Що воно так, а не инакше, — свідомством Українці в Росії під нинішню хвилю, що не пануть духом серед во-

енного террору, але навпаки дають щораз то нові докази національної активності.

Аби здійснили ся справді Шевченкові ідеали, се залежить тепер уже головно від нас, від нашої волі до діла й до жертв, що стали-б підвалиною нашої світлої будуччини. Німецька нація, її жертвенність, героїзм, доцільність, пошвята й підпорядкування індивідуального загальному нехай світять нам прикладом, як високо моральна вартість нації дивгає її в боротьбі за існування з сусідами.

Здвиження великої української культури, що вернула-б Україну собі самій, нехай буде заповітом усіх живих і свідомих дітей України, як се й пристойить нащадкам тисячлітньої культурної нації.

Як ріка живої води, нехай рине вона по всій Дажбоговій землиці й оживляє її, нехай будить сонних, зміцнює слабих, сталить характери, ростить духову силу, сковує всіх в одно, Шевченковим ідеалом.

А тоді можемо спокійно глядіти на будуччину, вірячи, що належить вона великому 40-мільйоновому народови, що видав Шевченка.

Ще не вмерла Україна!

Др. Льонґін Цегельський.

Справа вищих шкіл у російській Польщі та на Україні.

У пятім воєннім зошиті мюнхенських „Hochschul-Nachrichten“ з квітня знаходимо пятій огляд „Німецької культурної праці за границею“ (Deutsche Kulturarbeit im Ausland), а саме пера проф. д-ра Павла Сальвісберга, з частиною котрого познайомлюємо наших читачів.

Може менше значіння для нашої культури (передтим була мова про флямандський університет у Генті, Ред.), але тим більше політичне значіння має відкриття варшавських вищих шкіл, що так само стоїть під німецьким знаком. Коли в Генті брано під увагу правно-державний бік справи з огляду на існування держави, хоч і хвилево її зайняли німецькі армії, то в Варшаві ходить про повернення до давнього стану університету та країни. Тут Росія не має вже чого хотіти. В сім змислі розпорядили німецькі влади перемену дотеперішнього московського університету на польський. Російські професори або креатури завчасу повтікали й хочуть відчинити свій крам культури в Ростові, далеко поза фронтом над Доном і Азовським морем. А хоч ушасливлене сим місто дало до розпорядимости на се шмат ґрунту, як і на папері виборгувало на заснування два мільйони рублів, не стало ся над Доном ніщо більше, тільки приміщено евакуований університет наразі в малім дімку й розпочато заходи в справі „рекрутаційної області“ будучих студентів і потреби факультетів.

Инакше довершено цілої роботи в Варшаві. Серед воєнної заверухи, під гуком гармат відкрив німецький генеральний губернатор Безелер, завойовник Антверпії й Новогеорґієвська, дня 15 падолиста університет і в додатку до сього свята вищу технічну школу. Обидві вищі школи мають, як підчеркнув ректор університету др. мед. Врудзінський у своїй інавгураційній промові, „повернути молодіж країни від неспокою й дармування в тяжкім часі війни наново на шлях мирної та плодотворної духової діяльності.“ До того значно причинить ся також загальний шкільний обовязок, який рівночасно заведено. Так панують „варвари“ в зайнятій краю, хоч і сей факт, як зазримічують з польського боку

скептично, але справедливо, в ніякім разі не подиктований сентиментальністю, тільки холодним політичним розважаннем. Про се справді говоритиметь ся ще також з німецького боку.

Російські університети та їх привилеї, що коливають ся між кнутом і Сибірю, надто добре відомі, щоб треба було протиставити їм німецький шкільний устрій, що ось тепер увійшов у Варшаві в життя: уніформовий примус і академічна свобода, домова контроля й зобовязання уживати на вулиці в товаристві тільки московської мови, замість веселого карцеру ославлені каземати цитаделі або заслання — се тільки декілька признаков. Одначе російське насилування устало, наново покликані до життя вищі школи одержали знову з своєю автономією також свою краєву мову, професорів покликають ся з огляду на їх знання та наукові заслуги, вже не відкомандеруєть ся їх, а й для студентів нема вже жадних обмежень у приймаанню ані щодо віри, ані щодо походження, але зате щодо вимаганой попередньої освіти.

Університет з провізоричним статутом на німецький зразок має в печатці й гербі польського вірла з написом кругом: „Варшавський університет 1915.“ Він обіймає наразі правничий, медичний, філософичний і математично-природничий факультет. На сих факультетах відбувають ся покищо виклади на низших курсах і з пропедевтичних дисциплін. За науку платить ся 4 марки від години, до того приходять 20 марок іматрикуляційних належитостей. До кінця 1915 р. заімаєтрукують вже 1148 студентів, а саме 534 медиків, 226 на природничім факультеті, 215 правників і з обсягу державности та 81 на філософичнім факультеті. Крім того 92 слухачів на фармацевтичних курсах. У святі відкриття брало участь між иншим також трьох професорів колишнього польського університету, властиво так званої головної школи (1862-69). При кінці марта раховано вже понад 2000 студентів.

Роблять ся переговори з римською курією за посередництвом нунція, щоб додати католицько-теологічний факультет. Не маєть ся тим зробити саме „дарунку“ ватиканови, як свого часу говорили злі язики про Штрасбургі, хоч добре знали, що так не є, але що курія все має слово, чи коли розходить ся, щоб признати *missio canonica* вчительським силам, котрі покликають ся з клиру, чи про відповідне уладженне науки, — потрібне також тут порозумінне з курією, щоб студії відбували ся порядно. Плян варшавського архієпископа змагає до того, щоб по скінченню гімназії перейшли кандидати поперед усього час приготування в духовній семінарії, аби опісля на університеті могли лекше зайняти ся своєю дальшою освітою також в інших царинах знання.

У вищій технічній школі, якій проводить яко перший ректор електротехнік др. інж. Страшенич, відбувають ся виклади з поля інженерства, про електротехніку, з хемії й архітектури. Тут мають бути річні курси з оплатою 100—150 рублів.

Практичне переведенне сеї справи вищих шкіл повірено зокрема, як доносять „Берлінські Академічні Новини“ (*Berliner Akademische Nachrichten*), шефови управи при генеральнім губернаторови, ексцеленції Крізови, управителеви відділу для шкільництва краввому радникови Таєрови, та проф. Пашковському, котрий рішає у справах вищих шкіл, з боку пруського міністерства просвіти тайному радникови Ельстерови. Куратором є граф Гуттен-Чапський, каштелян Познаня.

Відповідно до провізоричного характеру обставин, як веліла повідомити себе з Берліна „Нова Вільна Преса“ (*Neue Freie Presse*), не іменовано професорів нормально, але радше поручено їм викладати протягом одного року, а саме в великій більшості відомим з наукової діяльності особистостям з Варшави, побіч котрих виступить якесь число вчителів вищих шкіл з Німеччини й Австрії. І так розпоряджають умови, до яких дійшло в грудні мин. року між обома монархіями, м. ин. ось що:

Арт. VII. Як тільки обставини позволять на те, щоб могли відбувати ся вищі шкільні курси в польській мові на університеті або в техніці у Варшаві, порозумієть ся німецький генеральний губернатор з ц. і к. правительством у справі того, щоб притягнути польських учених з австро-угорської монархії та з австро-угорської зайнятої території для уладження викладів наукового характеру з виключеннем політики.

Проф. унів. Колесса, котрого так само прийняв міністер, указав у своїй промові на діткливі страти, які понесла українська культура, наукові й просвітні товариства в часі московської інвазії. Одначе головною потребою українського народу є безпороволочне заснуванне українського університету, врочисте приреченне котрого послідувало ще надовго перед вибухом війни.

Хто слідить уважно всі ті події та спочуває з ними, не може оборонити ся від вражіння, що головню в області університетської політики заважають дуже для Австрії два занедбанні: відволікання італійського факультету та справа з українським університетом, полагожденню якої ставили все нові перешкоди замотані політичні обставини. Перша справа не тільки мала дуже некорисний вплив на відносини з Італією, але також недостаточними пропозиціями надолуження та тимчасовими проектами так впливала на заінтересованих сею справою тирольських Італійців і інших горожан італійської народности, що се було тільки на руку ірреденті й партіям і напрямам, які здавна працювали на шкоду монархії. В Галичині знов навпаки так само недодільно надто радо рахували ся з російським опором против українського університету та відбудови насильно здавленої української культури, як також з ні історично ні річево неусправедливленими аспіраціями неменш ворожих Українцям Поляків. А тимчасом українська державна думка має для нової орієнтації європейської політики, а зокрема для дальшого економічного розвитку й забезпечення центральних держав таке велике значіння, що її не можна ставити в якусь таку залежність від польського питання, не зважаючи на його шумну рекляму. Тому ми не повинні виходити з обставин, — у кождім разі вони ні не корисні ні не нормальні, — серед яких Українці в Галичині борються за політичну й державно-правну рівноправність з Поляками. Перед нашими очима стоїть Україна в цілім своїм географічним просторі й економічним значінню яко найголовнійший склад руди й вугля, яко властивий шпихлір соли, збіжжя й іншої поживи, а також найбільше джерело податків великої російської імперії, Україна з 30-мільоном населенням, ворожим до Московщини. Сумно, що в Австрії досі не було для сього розуміння, — аж до часу замордованого архикнязя наступника престоло. Він пізнав своїм бистрим оком усею далекосяглість сеї справи. „Істнувала можливість — так говорить тубінгенський історик, проф. І. Галлер, у 1 зош. нової часописи „Osteuropäische Zukunft“ (Мюнхен, Леман) — можливість, що з східної Галичини була-б національно-українська держава. Та се було-б для Росії безпосередньою небезпекою. — І так зачав Львів переймати на себе провід українства. Коли се йшло так далеко, треба було бути приготованим на багато. Вже денунціювала петербурзька преса архикнязя-наслідника престоло яко потайного троюдника відпаду України; а коли раз була мова про заснування українського університету у Львові, заявило „Новое Время“, що виконання сього плану означало-б для Росії причину війни.

Росія бояла ся за посідання України, вона бояла ся тим самим за своє істнування як європейської великої держави“.

Події й досвіди, які наступили від того часу, показали, що виконаний сербськими убійниками смертний присуд на австрійським наступникови престоло видано в Петербурзі. Австрія, котру, як здаєть ся, обставини покликали продовжати діло, яке замордований ставив собі за ціль свого життя, та приготувати поневолений український народ до національного відродження, не повинна забувати сього за дуже виразною політикою привилеїв, яка досі не принесла найменших політичних, культурних або економічних користей. З ерою пропущених можливостей треба-б покінчити, бо ся

війна, що перевертає світ і системи, вимагає нових державних правил і тільки поступування відповідно до них дає запоруку бажаного тривкого мира. Тому „неподілена“ Галичина не може входити в рахубу польських фантазгорій так само, як Познанщина й західна Прусія; зате мусить вона стати піємнтом для відродження України, а побіч вільної Польщі, що відповідала-б новочасним вимогам і відносинам, є не менше місця для незалежної України, зверненої лицем до центральних держав. Не пора тепер навіть на папері воскрешати тих боротьб, які в минулім часі в Галичині, особливо у Львові доходили аж до кривавих буч, що пригадують повстання, але впертість, з якою Поляки держать ся своєї, на нічим неопертої фікції про польські історичні права до тамошнього університету, пробиваєть ся з примішкою комізму з чолобитної телеграми, яку вони вислали до цісаря в імени „університету короля Яна Казимира“ з приводу увільнення Львова від російської інвазії. Що правда, король Ян Казимир заложив у Львові в 1661 р. „сзуїтський університет“, який в 1784 р. означила держава тим, чим він віддавна був, ліцеєм. Одначе аж під Габсбургами повстав у 1816 р. властивий університет, хоч зразу й без медичного факультету, а він від 100 літ носить почесну назву „ц. к. університет Франца“. Тому треба дуже великої смілости, щоб унукови властивого основника університету сунути перед очі Яна Казимира. Подяку цісаря заадресовано до університету цісаря Франца І. Одначе не зважаючи на сю цісарську коректуру, Поляки швидко потім святкували замість століття університету Франца 225-літте заложення „університету Яна Казимира“ й таким робом хочуть у „неподіленій“ Галичині, як говорить одна з новітших заяв, „погодити свої змагання з політикою центральних держав і з становищем Австро-Угорщини“. Одначе ті тенденційно-уфризвані історичні ремінісценції нам зовсім не смакують, ми ведемо найтверезішу реальну політику.

Від Балтійського аж до Чорного моря, від старо-німецького краю хрестоносців до численних німецьких колоній на Волині й Бесарабії, коло Херсону й Одеси, живуть постійно народи, які, що правда поневолені Московщиною, одначе ніколи не були й не є Москалями.* Ходить про те, щоб сей великий простір політично та стратегічно візолувати; наша сьогобічна безпечність залежить від тогобічної свободи. Від-

* Мусьть се особливо впадати в очі, коли серед таких обставин один з професорів берлінського університету просто остентаційно не тільки відкидає й ігнорує історично усправедливлені права Українців на власну національність, але також заступає якомсь дорого їм, як також Литовцям, котрі не більше симпатичні для нього, в користь Польщі. Маю на думці виклад проф. Олександра Брікнера про світову війну та Славян, який мав він яко „німецьку промову“ 5 марта 1915; сей виклад появил ся на книжнім ринку в збірці „Німецькі промови в тяжкій часі“ (Deutsche Reden in schwerer Zeit. Karl Neumanns Verlag, Berlin). Відомий славянський фільолог і член петербурзької Академії Наук попадає при сїм навіть у конфлікт з дослідами своїх товаришів з Академії. Відчуваєть ся також досить його польське походження. В кождім разі виголосив він свою промову трохи завчасно й мабуть під вражінням пригноблення задля того, що тоді ввійшли Москалі в наші границі. Тому і його бажання, яким він при кінці бажає центральним державам побіди в інтересі цивілізації, не гармонізують з рештою його передчувань і виводів. Сї останні не виявляють крім того особливого розуміння, а ще менше симпатій до народів, поневолених і знасидуваних Москалями, а якийсь час також Поляками. Що вони повинні чи навіть мусьть так спати, як собі ніби-то постеддали, се історичний фаталізм, більше зрозумілий в Поляка, ніж у вченого. Сей особливий принцип має також закрити менше науковий спосіб, яким бесідник упорав ся з „Малоросами“, навмисне ігноруючи Україну. Добра частина промови стала на щастє безпредметовою наслідком воєнних подій, що зайшли від того часу, й автор може став більше бадьорим, але все-таки треба влажати його заяву далеко швидше польською ніж німецькою промовою.

повідно до сього ми не маємо рішуче ніякого інтересу в великодержавній, „неподіленій“ Польщі, щодо якої ніколи не можна бути певним, чи вона в рішачій хвилі йде з Росією проти нас чи з нами проти Росії (от хочби промова польського члена Думи Гарусевича при debatі над бюджетом міністерства внутрішніх справ у січні с. р.), але ми потребуємо на Сході такого покриття з боку чи з заду, щоб на нього можна було зовсім здати ся, а яке можна мати, — як читаємо в „Голосах з України“, — на необмежений час при кожній політичній комбінації, зверненій проти Росії. Чим солідарніший той союзник, тим міцніший вал і тривкіший мир.

В сїм змислі маємо всі причини рухливим Українцям, які тепер висилають своїх послів і речників до нас до Німеччини й Австрії, бажати тільки щастя в їх починах і підпирати їх, де і як тільки можна. Сподіваємо ся, що чейже швидко настане день, коли наше військо в Галичині

вимете залізною мітлою останнього Москаля й наново промостить шлях свободі в серце кольоса, ворожого культури.

А для наших вищих шкіл і їх заграничної місії відкривається широке та вдячне поле діяльності, бо саме Україна, яка щиро зближається до нас без упередження до нашої культури, дає, — як говорить один з найбільше відомих провідників, посол до австрійської Державної Ради др. Евген Левицький у „Політичних летючих листках“ (Politische Flugsschriften, 33 зом., Die Ukraine der Lebensnerv Russlands, стор. 24, Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart), — „дуже пригожий ґрунт для наукової й продуктивної діяльності назверх, якої вона при дотеперішнім занедбанню її так дуже потребує та яка швидко поставила б її на високий ступінь культурного й економічного розвитку“.

Завести се довіре, яке покладають на нас, значило б поступати проти наших власних інтересів.

Проф. др. Павло Сальвісберг.

Упадок військового настрою серед російського громадянства.

Російські громадянські круги та преса все ще займають ся критикою безуспішної минулої сесії Державної Думи та приходять до невідрадних висновків. Орган російських радикальних лібералів „День“ пише: „Чим була Дума, тим і лишила ся; ніколи ще безпомічність і безсилля Думи не виявляло ся з такою трагічною яскравістю, як саме минулої сесії, що відбула ся під знаком поступового бльоку. В активі бльоку поки-що нема нічого; в пасиві — зменшення оживлення думської праці й поворот до дальших компромісів. Перший поважний іспит бльоку — історія з жидівським питанням і така характеристична риса, як голосування частини бльоку проти ревізії банків, показали, якою ціною куплено порозуміння між Мілюковим та Савенком і яка частина бльоку являється пануючою. Теперішній блок може здати ся на щось лиш міністерству Штюрмера“.

Та не лиш радикальний „День“, а й чорносотенний „Колоколь“ і поміркований орган російських капіталістів „Биржевыя Вѣдомости“ виступили з різкою критикою діяльності Думи. Найбільш характеристичною ознакою минулої сесії Державної Думи являється упадок російського лібералізму, — російської партії війни. Военну програму російських лібералів зробили поразки російського війська не лиш безпредметовою, а просто смішною, але ці поразки не принесли й Росії жадних ліберальних реформ. Таким робом лібералів побито й на зовнішнім і на внутрішнім фронті. Зовнішні й внутрішні обставини впливають на зменшення воєнного запалу російського громадянства, найліпшим показчиком чого являються дуже мізерні висліди російських внутрішніх позичок, особливо останньої. Більш ніж половину двомілярдової позички перебрали на себе державні банки, петербурзький і московський, себто правительством замість того, щоб добути нові гроші на продовження війни, лиш переложило їх з одної кишені до другої. Російські капіталісти, що так галасували за війною, не мають очевидно найменшого бажання давати на неї грошей. Директор Кредитової Канцелярії Федосєв скликав представників преси та прохав їх розвинути можливо найбільшу агітацію за внутрішньою позичкою, при чім заявив, що він не дуже-то зацікавлений в поведінці московської преси, яка значно доволнений поведінкою останньої позичкою. Менше ніж петербурзька агітувала за

При сій нагоді представники преси просили Федосєва подати їм до відома, яка велика була участь народу в позичці, й дістали від нього відповідь, що річі такого роду не надаються до оголошення, бо можуть викликати зле вражіння за границею. Але поза внутрішньою позичкою в російського правительства є лиш один спосіб дістати, як не гроші, то бодай грошеві знаки для покриття біжучих видатків у межах держави, а саме видання нових банкнотів. І щодо того Росія осягла світовий рекорд, полишивши далеко за собою свою французьку спільницю. Квота російських банкнотів, що перед війною виносила 1600 мільонів, виносить тепер уже 7000 мільонів, а при кінці року, коли війна доти не скінчиться ся, виноситиме 10.000 мільонів рублів. Що Росія не може покрити золотом і третини сеї квоти, не підлягає жадному сумніву; таким робом північна деспотія здана цілком на ласку й неласку Англії, від якої залежить, коли прийде до всеросійського фінансового краху. Але безперестанно давати гроші Росії англійські капіталісти не зможуть. Міністер фінансів Барк розпродує й застає вже державне майно, починаючи від копалень і кінчаючи залізницями, щоб дістати хоч невеличкі позички в Англії й Америці, домагаючи ся грошей з чисто-російською настирливістю. І дістає, хоч і з усе більшими трудностями, щораз менші позички й підмоги, але лиш за ціну крові російських солдатів. Віддалити фінансовий крах се властиво єдина зрозуміла причина, задля якої Росія ще провадить війну. Але проти такого марного проливу крові все більше зростає протест у російського громадянства.

Коли недавно ще російським націоналістам доводило ся полемізувати в справі війни головним робом з соціальними демократами, які казали, що Росія мусить провадити лиш оборонну війну, тепер уже „Утро Росії“ й „Русскія Вѣдомости“ виступили і проти радикального крила російських лібералів, що гуртують ся біля газети „День“: „Петербурзький День“, пишуть вони, надто поміркований у всім, що торкається до домагань російського громадянства в справі майбутнього кінця війни. Що найбільше, на що пристає й „День“, можна боронити ся, а про повалення ворога він і не гадає. Повалення німецького імперіалізму уважає „День“ тим самим, що насадження агресивного імперіалізму“. Та-

ким робом російські соціалісти й деяка частина російських лібералів висловлюють ся за війною виключно оборонного характеру. Як то не дивно, а й Меньшиков з „Нового Времени“ висловив ся за дефензивною війною, правда, лиш на західнім російським фронті. А тому, що така війна для Росії

не має загалом жадного зміслу, бо на Росію ніхто не нападав і тепер не дуже-то нападають, то єї „дефензивні“ голоси російської преси та громадянства треба вважати передвістниками противоєнної агітації або, ліпше сказати, її мажоранною формою.

М. Гроцький.

З поезій полонених-Українців.

Дещо з війни.

Хто в війні бував салдатом,
То той добре знає,
Як той бідний народ гине,
Марно пропадає.
Що поибло коло Сяну,
То страшно задати,
А ще більше ляло людей,
Як зайшли в Карпати.
В тих Карпатах зима мота,
Ще й гори високі, —
Вилазити дуже тяжко,
Бо сніги глибокі.
Тяжко, важко у ту пору
Жило ся Гуцулам,
Бо Москалі обрадали,
Де йно що зачули:
В кою масло, сир у кою,
А там козюшину,
Ще й неодну знєвірили
Гуцульську дівчину...
Шкода мені тих Гуцулів,
Що їх так збідили,
Ще й до того бідним людям
Хати попалили...
Неодного селянина
Москалі забили:
Брали сіно, овес брали,
Грошей не платили.
Селянин нещасний плаче,
Нічого не вдіє, —
Москаль лізе та грабує,
Аж серденько мліє...
Ще задаю про торішнє,
Як йшли на Краків,
Неодин тоді нещасний
Галичанин плакав.
Дійшли тоді Москалики
Аж до річки Раби,
Стали брести через воду
Й топтись як жаби!
Не хотіло ся їм брести,
Та старші юнили,
А за річки Австріяки
Кулями побили...
Багацько їх потопилось,
Та — вже нема ради!
Хай не йшли були-б на Краків
Та до річки Раби!... *М. Босий (Р.)*

Дорогому краєви.

Україно моя рідна,
Що з тобою сталося?
Ізнищена, зруйнована
Тепер ти зосталась!...

Колись тебе мордували
І тепер мордують:
Ні на слюзи не дивлять ся,
Ні жалю не чують.

Нема кому заступитись
За вдову небогу;
Устиляють на Вкраїні
Кістками дорогу!...

Україно моя рідна,
Мій краю коханий!
Тебе нищили й ще нищать,
Коли-ж край настане?...

Микола Пройдисвіт. (Р.)

Камінь Довбуша в Карпатах.

Той камінь, що хрестик на йому біліє,
Немов щось говорить, хоч вічно мовчить;
Дивлю ся навколо, почувтє німіє...
Чи дух отамана він досі тайть?...

В часи небезпеки, зайнятий думками,
Тут Довбуш хоробрій безпечний мав кут...
І камінь і хрестик покриті роками,
А дух отамана проносить ся тут...

П. Соха. (Р.)

З біжучої хвилі.

У Варшаві, мовби в соїмі,
Пани міркували:
Землі Холмські, навіть Волинь,
До себе вднали.

Гальбан виїшов з рефератом,
Складав розмову:
Ніби люде на тих землях
Всі польські панове.

Сам же бачить, — убрехав ся,
Та се польська вдача;
Озирнув ся, чи не слуха
Де ухо козаче.

Бо козак за таку кривду
Мовив би до його:
„Слухай, пане, ти за Вислу
Не смій ставить ногу.“

Не послухави, то вибач,
Бо наш Перемийніс
Шаблюкою друкував вам
Границі по Вислу.

Веліз носа не сувати
До нас за границу;
А ви в руки реферати
Та й шасть через Вислу“.

Прошу, вибачте, панове,
Ви трохи нечемні,
Що дивитесь лижем оком
Не на свої землі.

Побратаймо ся, се краще,
Будем жити в зодї,
Щоб не було в нас і гадки
Про Жовтїй Води.

Будьте ви собі Поляки,
А ми Українцї,
Та не лїзьте в нашу землю,
Як на нашу вївцї.

Б. Гаркуша.

Тай я не без пари . . .

По таборї у неволї смерком похажало,
Ідуть люде дорогою, все мене минають . . .
Ідуть люде, неначе ті за хмарами хмари,
У кожного — своя пара, тай я не без пари . . .
Кожен весело смївть ся з братом чи сестрою
І я також розмовляю з — тяжкою журкою . . .
Моя тую тяженькая, колиб менї крила,
Полетїв би я з неволї, а ти-б тут тужила . . .
Тую моя немобая, лиха моя нене,
Пусти мене на Вкраїну, відчепись від мене . . .
— Ходїм, кажу, товаришу, до свого барака
Та не задуймо про волю, бо прийдець ся плакати . . .

Іван Чорнодоля (Р.)

Вони ждуть мене . . .

Снилась менї королївна
З мертво-блїдими щоками:
У зеленому садочку
Обняли ся ми руками.
„Я люблю тебе, святая,
Я не хочу царства, трона,
І не мила золотая
Твого батенька корона!
Її відповіла королївна:
„А ти знави, — із моїми
Тїльки нічо я вижджу,
Щоб на тебе глянуть, милий!“
В ту хвилину ізза хмари
Ясна зірка покотилась
І зітхнула королївна
Тай невидима зробилась.
Замість неї біля мене
Пшима рожка розвітала,
Вмита ранньою росою,
І від місяця блищала.
„Вийди завтра, буду ждати!“
Ізпід рожї донесло ся . . .

От і півні заспівали,
Сонце красне підняло ся.
І радїю я їй на рожу
Полядаю, а від хати
Наближались ся до мене
Мої старі батько й мати.
Її запитала мене ненька:
„З ким стрїчав ся ти, мій сину?“
Хтїв сказати, та . . . закашлявсь
Тай прокинув ся в полонї.
І чи довго буду кашлять,
Я не знаю . . . Не пускають,
А хотїло ся-б поїхати . . .
Там вони мене чекають!

П. Самотний (Р.)

Під скалою.

Понад лїсом наче хмара чорна галми веть ся.
Там бездольний козаченько не зна, за що беть ся . . .
Беть ся бідний з ворогами, кровю опливає,
А тимчасом йому доля моїшу копає . . .
Ізнемїв ся козаченько в крївавому бою,
Положив він голову в горах під скалою . . .
Попри його плече річка, плече — протїкає
І щось йому тихесенько вона промовляє . . .
Гей, та річка протїкала, каменем шумїла
Та крїаву голову козакови мила.
Мила йому голову та його будила:
„Вставай, каже, товаришу!“ — йому говорила . . .
„Годї лежать, товаришу, вставай, не жури ся,
Та ясними оченьками на світ подиви ся!“
— „Ох, як рад би подивить ся, та уже не сила,
Вража куля з мою серця усе кров іспила . . .
Бїжи, річко, поскорїйше на мою Вкраїну;
Там лишив я батька, неньку й молоду дружину . . .
Протїкай же, моя річко, бистрою ходю,
Куди жїнка з відром ходить рано за водою . . .
А як з відром вона вийде з тебе воду брати,
Вона буде тебе, річко, про мене питати . . .
Ти їй розкажеш, річко бистра, як мене будила
Та свою водичю голову мила . . .
Там . . . скажи їй — лежить вбитий, де я протїкаю,
Я про його чорну долю усе чисто знаю . . .
Його куля положила в крївавому бою
І лежить там він без духа в горах під скалою . . .
Лежить його біле тїло прикрите травою,
Уже йому не бачить ся ніколи з тобою . . .
А як вийде моя жїнка з річки воду брати,
Тодї стане їрку домо слїзми проклинати . . .
„Гей, ти доле, важка доле, їркий ти мій світе,
Удовою я звїкую, сиротами-дїти.
Брат на брата підняли ся, вдарили з гармати,
А для кою, а для чою, ні в кою спитати! . . .

Ів. Невеслий (Р.)

СУЧАСНІ ЛЕГЕНДИ.

Продали!

Моя компанія відбувала звідну службу. Се було після пробою коло М. Москалі подавали ся скоро назад так, що треба було добре намагати ногами, щоб не стратити їх з очей. Перейшли ми одно село й друге, вислали звістки до команди, санїтети дали поміч декільком раненим Москалям, коли донесла патруля, ще Москалі окопали ся на краю недалекого ліска. Дїєно. Стрїляли, коли тїльки хто показав ся. По ближшїм дослідженню справи показало ся, що се не-

величкий відділ боронить відвороту. Я велїв отворити огонь і рівночасно вислав дві сильні патрулі, які мали зайти та забрати Москалів. Так і стало ся. Непостережно удало ся їм зайти та в означенім часї дати огня. Коло 60 салдатів піддало ся. Держачи карту в руках, питав я одного з них про напрям відвороту. Нам нічого не казали, ваше благородїє. Я повторив питання більше рішучо.

— Ми правду говоримо, казав инший, начальника ми не бачили давно, а наш офіцер щойно щез нам з очей.

— А таки дістали ви якийсь приказ!

— Може офіцер, ми ні, та воно й ліпше, нам уже все одно; пропала свята Росія, говорив, дивлячи ся у карту, пропала...

— Чому пропала? — питаю.

— Продали!

— Хто?

— Начальство.

— Кому?

— Германцям.

— Та як?

— Ви-ж самі знаєте найліпше. От ті карти. Се наші були перше. Німець підплатив, а начальство продало.

— Відки се знаєте?

— Знаємо, кождий з нас то знає. Инакше й не може бути. Якже-ж инакше могли-б ви побити велику Росію? Продало начальство: і твердині, гармати, цілу Польщу... а може ще й що більше. Бог їх там знає.

— То австрійські гармати бють вашу Росію, — кажу.

— Гармати бють, бо знають де... усе є в картах: під Ярославом поцілили таки в саму середину. Нам тоді ясно стало. Проти зради нема сили. Згине свята Росія. А начальство?... Йому зле? Пють, бо мають за що, а ми бемо ся...

Казка про причину війни!

— Ви своє, пане поручник, а я своє й даруйте мені, але так люде говорять; а що також люде говорять, то й правда.

Так говорив мені старенький дідусь, у якого я стояв на квартирі. Розговорили ся ми про війну, хто зачав, де її причина. Я говорив своє, а мій господарь — ніяк не міг зі мною згодити ся.

— Ви так говорите, як у книжках стоїть. Воно було инакше. За Жидів пішло. Наш царь довідав ся, що вони під вашим дуже розмножили ся та людей обсеїли. Нашому жаль стало бідного народу тай пише лист до вашого. Так і так стоїть у листі, зачуваю, що ти Жидів борониш. А що вони за зїлле, не знаєш? Моя сусідська рада тобі: прожени то насїнне на сто вітрів. На Різдва відписав ваш царь нашому. В мене, пише, в моїм царстві один другому рівня. Кого Бог на світ привів; нехай живе, чи він християнин, чи Турок, чи Жид. Світ для всіх, не для одного. А наш царь знову своє: Що Жид, а християнин одно, то неправда. Богом вони прокляті, кров Христа Спасителя на їх руках. Тому ти над ними не цяцькай ся, а пішли, звідки прийшли. А ні то я сам так зроблю. А ваш на то: Ти Христом за-слонюєш ся, а не знаєш, як Христос навчав. То ти такий християнин? В мої річи не зазираєш, а пильнуй свого. Бачиш скалку в моїм оці, а поліна в своїм не бачиш.

Тимчасом кликав наш і ваш салдатів. Наш післав ще листа й може ще не було-б прийшло до війни, та ваші салдати — чи не Жиди то були? — назад його відіслали.

Так у нас усі говорять: пани, попи й люде, салдати й козаки.

Др. Володимир Геримович.

Розмова.

Тихий вечір. Село дримає, оповите сірим туманом. Від легенького вітру облітають білі квітки розцвілої черешні... Плаче — заводить десь у лузі дилінка.* Проміні повного місяця крадуть ся в усі закутки й тіни села.

В тіни розлогої черешні стоять дві постаті, притулені до себе. У нічнім тумані губить ся сірий уніформ одної та ясно відбиваєть ся біла одіж другої...

— Ти прийшов... Моє серце віщувало... Ти живеш... То були тільки химерні людські видумки...

— Прийшов, Марійко, прилинув до тебе... На саме Воскресенне зявив ся...

— На саме Воскресенне... Так. Воскрес Христос, воскрес і ти... Говорили, що ти поляг був на Маківці... Та я не вірила... Ти?... Ти не можеш умерти, тобі не вільно...

Біленькі, ніжні рученята оповили шию, а головка з ясени косами склонила ся на груди сірої постаті...

— Так, я прийшов... Прийшов ще раз глянути у твої чарівні вічка, полюбувати ся твоею красою... Хто зна? Може се останній уже раз?..

— Не говори так, Йвасику, не говори... Ти вернеш у славі, бодрий, здоровий!.. А тоді ми будемо на віки щасливі...

— Марійко, Марійко! Передо мною розляг ся ще довгий шлях... Він гадокою веть ся широкими ланами Поділля, просторими степами України, а губить ся у підніжжю гористого Кавказу... Цілий покритий гострими колючками терня, на сторожі його сторчать тисячі штиків, сторчать роззявлені дула ненаситних гармат... А тим шляхом ми мусимо ще перейти...

— Боже, Боже! Як страшно, як лячно лише на згадку того... Чи ж ти не боїш ся, Йвасику, ступати по йому?..

— Я стрілець, Марійко! А стрілець нічого не боїть ся!

Своє життє раз посвятив він, з смерти смієть ся, вмірав гордо, чесно за святую справу...

З карих очей Марійки канули гарячі сльози та всякли у сірий уніформ Йвася. А його очі бистро гляділи в даль, міркували щось...

— Який гарний світ! Весна, прекрасна весна! Гей, життя лишень, життя!..

— Ти підеш, не вернеш... Моє серце віщує, Йвасику... Ти-ж такий ще молоденький, ти весняна квіточка ще...

— Не верну? Що робити... Всяко може бути... Ми всі такі молоденькі, ми всі ще весняні квіти...

— І падете, покидаєте кохане життє...

Падемо, покидаємо життє... Такі часи... Але по нас виросте нове покоління й піде гладшим, промощеним шляхом...

Хвиля весняного вітру надлетіла з півночі... Розвіяла ясні, буйні коси Марійки... Вони легенько посунули ся повз обемалене обличчє Йвася й наче засоромлені спали на розхвильовані груди Марійки... З черешні посипали ся білі платочки квіту...

— Бачиш, Марійко! Бачиш, як падають отсі молоденькі квіточки?... Се жертви вітру... Але по них виросте тривке зерно та його не звіє вже вітер... Так і ми... Квіти народу падають, та не марно... По них виросте сильне покоління, котре міцною стопою стане на вольній — рідній землі й ніхто не буде в силі рушити його...

— Коханий мій! Я вірю і в тій вірі ждатиму тебе... А коли поляжеш, я виплачу свої очі за тобою, полиняю, як квітка від вітру, та скоро перенесу ся до тебе... Йвасю, Йвасику!.. Чувш, я жду тебе, прибувай скоро у славі, вольний, хай я не вяну...

— Прибуду, кохана... Ти жди та не вдавай ся в ту-гу... я поверну...

* Дилінка — сопівка, скручена з молодого прутика верби.

Гарячий, німий поцілунок злучив їх уста...

А село дальше дримало, сірий туман підносив ся вище, ясний місяць обливав своїм сяйвом цілий світ. З розцвілої черешні падали білі листочки квіту та прикрашували зелену

травяцю довкола черешні... Надрічними лугами котив ся тужний відгомін дилинки...

Стрелець і дівчина упоювали ся чаром кохання...

Андрій Бабюк.

Свята У. С. Стрільцтва у Відні. II.

Заприсяження II віденської запасної сотні У. С. С.

Пять мінут перед 10-тою годиною рано дня 26 квітня 1916 р. увійшла нова запасна сотня У. С. С. до людової галі віденського ратуша й устала ся подвійними рядами вздовж залі. Самі молоді хлопці, але здорові й добре відживлені, лиш один між ними старший з довгою темною бородою. Одиті в жовнірські полеві уніформи того краю й краски, як в австрійському війську, тільки крій шапки рідмінний, по шапках пізнати, що то не звичайні австро-угорські жовніри. Шапка зараз впадає в очі й будить зацікавлення, чужа публіка допитуєть ся й дізнаєть ся, що се „українські легіоністи“. Добре стало ся, що на свято запряження прийшла сотня у своїх стрілецьких шапках, бо Віденцям знову пригадав ся наш легіон, а се тим більше потрібне, що віденська преса й далі дуже мовчазно держить себе супротив українського легіону.

Крій шапки не новий, трохи лиш змінений, в основних лініях такий самий, як у тих шапок, в яких У. С. С. появили ся перший раз на Шевченківським здвизі 1914 р. у Львові.

Команда збірної станиці у Відні вернула до „давньої стрілецької шапки. Шапка одним подобала ся, иншим ні, але так дієть ся з усім. Закидують їй, що нагадує сербську шапку і т. п. Та поправді ся подібність дуже маленька, а зрештою дуже трудно видумати шапку, не подібну до якоїсь, що вже існує. Головне й важне, що шапка на перший уже погляд ріжнить ся від усіх, які тепер видаємо в межах Австро-Угорщини та що українського стрільця зараз можна буде спізнати й відрізнити від иншого війська.

Важне ще й се, що саме форма шапки має вже свою історію й вязеть ся з першим почином стрілецького руху.

Побіч сотні стрільців устала ся почетна сотня Дайтшмайстрів-добровольців з полковою хоругою.

Другу половину залі, по обох боках підвищення, на

якім уставлено церковний вівтарь, виповнила публіка, по більшій часті українська.

Точно о 10 годині зявив ся військовий комендант міста Відня, підполковник Тіхи, й гарною промовою, виголошеною в добрій українській мові, повитав стрільців. По сій промові о. мітрат Жук у товаристві двох діяконів відправив службу божу, в часі котрої співав мішаний церковний хор. По богослуженню о Жук виголосив промову, вказуючи на вагу присяги та високість і святість ціли, задля якої нова сотня збираєть ся у кривавій бій. По сім стрілецька сотня зложила присягу, проведену сотником У. С. С. Ів. Коссаком. Від ц. і к. міністерства війни промовляв фельдмаршалляйтнант Меліон, від Загальної Нац. Ради голова др. Кость Левицький, від стрілецьких офіцерів сотник Іван Коссак, від управи табору в Імінді комісар др. Бухнер, вкінці від Укр. Боевої Управи голова др. Трильовський. Поміж промовама грала військова музика австрійський державний і український національний гимн та поважні военні марші.

По запряженню устали ся військові достойники та представники українських стрілецьких і політичних організацій на рампі перед ратушом, а новозапряжена сотня дефілювала в параднім поході, в часі чого українське жіноцтво обсіпало свіжо-запряжених стрільців живими квітами...

На другий день II-га запасна віденська сотня відїхала в поле до запасного курія У. С. С., а українська публіка прощала ще раз їх при відїзді на залізничім двірці, супроводжуючи їх гарячою любовою щирим признаннем і сердечними бажаннями як найкращих успіхів на дорозі кривавої боротьби за визволення України та кращу долю будучих поколінь.

В. Т.

Вісти.

Складайте жертви на волинські школи. Жертви посилайте на адресу: Кред. Тов. об. „Дністер“ у Львові, ул. Руська, ч. 20, на вкладкову книжечку ч. 9888 та рівночасно повідомляйте про се карткою Бюро Культурної Помочи, Львів, ул. Бляхарська, ч. 11, II пов.

Почтові урядники в зайнятих українських землях звольте подати свої адреси до Бюро Культурної Помочи для українського населення зайнятих земель, Львів, ул. Бляхарська ч. 11, II пов.

Виклад проф. д-ра Пенка про Україну. Україні присвятив свій виклад славний географ берлінського університету, тайний правительственний радник др. Пенк, на маєвім засіданню берлінського „Географічного Товариства“, ілюструючи наглядно свої виводи численними світляними картинами, що познайомилювали добіру публіку з країною та людьми між Карпатами й Дністром.

Для географа не існує зовнішня безмежність простору європейської Росії, яка немов побуджує до безмежності російських аспірацій. Він розкладає величезну площу з огляду на ростинність на три відтинки: на півночі безлісна тундра, далі в середині покрита лісом область, яка перехідною областю садів лучить ся з степовими краями на полудні.

Великою природною границею попереk Росії є Волга, яка по правім боці на березі має гори, по лівім сіножати. Відразу впадає в очі, що ніколи в історії Росії не викор-

стано її яко границю межи державами, вона як ріка скорше лучила людей, ніж ділила. Причина того та, що Волга не творить ніякої перешкоди для мешканця степу з його баскими кінями, тим більше, що вона три до чотирьох місяців у зимі покрита грубим льодом. Такі самі ріжницї в берегах спостерігаємо на Дону й Дніпрі. Останній, виходячи з рокітнянських болот Припяти, пливе в своїм горішнім бігу поволі й лїново розлогими сіножатами аж до околиці Катеринослава. Тут підносить ся край угору, ріка вступає в скалисту долину й покрита піною летить через пороги, при чім не багатю більше врїзуєть ся в скелі ніж 100 метрів. Отже тут маєть ся справа цілком навітворіт як з німецькими ріками.

До сеї Дніпрової височини припирає країна, що має своєрідну форму поверхні: лагідний спад з багатьома ріками, що біжуть рівнобіжно, а всі свої допливи приймають з північного заходу. До того прилучаєть ся факт, що всі лагідні похилости лежать на правім, отже західнім боці, а стрімкіші збока на лівім, східнім березі. Ся обставина мала велике значінне при веденню війни австрійських союзників. Бо всі ті ріки представляють для Москалів дуже пригожі оборонні становища одно по другім. І геологічні відносини нераз означували стратегічний фронт на Сході. Коли долини західних рік можна ще вигідно перейти, почавши від Стрипи, врїзують ся ріки в тверде камінне й роблять тяжким офензивний нашір. У напрямі Львова підїймаєть ся подільська височина звільна вгору в напрямі північного заходу.

Приємні містечка країни пересувалися перед очима слухачів. Життя народу, в котрого здавна панував приватний масток, а не московська інституція міру, цілі століття не мало державної незалежності. Та сей нарід творив усе важне граничне забороло проти нападів східних народів. Мешканці там не хочуть бути Москалями, вони почувують себе культурно та мовно зовсім окремим народом від Москалів. Довго давили їх Москалі, двадцять літ була заборона друкувати щось в українській мові. Дещо ліпше їм під пануванням Австрії, тут шляхта польська, купець жидівський, селянин український. Тепер говорено багато про те, що могло-б бути з України, як пощастило-б її визволення зпід Росії, чи може загалом такий селянський народ стати державно-самостійним? Сама природа відмежила Україну гострими межами від інших складових частей російської імперії й так виразно відділює її від Московщини, що се відразу впадає в очі. При питанні, що має бути з Україною, мають географічні факти велике значіння. Сумніваються, чи селянський народ без міщанства та шляхти може коли наново здобути державну незалежність. А вже дуже песимістично без застережень висловлюють ся про се зокрема польські учені. Але — так відповідає на питання тайний радник Пенк — коли бачить ся, що в 40 літах стало ся з селянським народом, доказ чого дали Болгари, то все-ж можна прийти до висновку: се зовсім не виключене, що Українці, селянський народ, зможуть розвинути ся на власний народ, власну націю, власну державу. Правда, їх треба визволити, бо вони не можуть довершити сього власними силами. Істотна умова такого самостійного розвитку існує; є нею саме той важний географічний факт, що природа видвинула Україну як дуже різко відокремлену складову частину східно-європейського низу й через те виразно відділила від Московщини.

Ще треба згадати маленьку подію з сього засідання. Є в звичаю, що предсідатель згадує й коротко обговорює прислані книжки, які входять у круг праці „Географічного Товариства“. Та сям разом зроблено виїмку з правила з атласом Польщі. Його не прислав товариству ні автор ні накладова фірма, що більше, його відібрано ворогам Німців. Тайний радник Пенк обмежив ся наразі на повідомленню, що Кенігсберг, Іданськ, Вроцлав і Гіршберг зачислено тут до Польщі. Обговорення сього гарного твору заступила — лагідна веселість зібраних.

Російська небезпека. В „Aftonbladet“ пише капітан Liljedahl: „Російська небезпека спільна для отих десятих країв: Швеції, Норвегії, Фінляндії, надбалтійських провінцій, Польщі, Німеччини, Австро-Угорщини, України, Румунії й Туреччини. Щодо того зроджує війна велику мирову думку далеко сяглої політики солідарности, тут стукають події також до дверей нейтральних і закликають їх виступити, щоб бодай приглянути ся справжньому положенню“.

„Українська чи польська?“ (розуміть ся, Холмщина). Таке питання має в заголовку стаття „Ziemi Lubelsk-oj“ з 30 квітня. Привід написати статтю дало авторови Ф. І. (чи не Францови Равіті-Гавронському? — в кождім разі його одностуденцеві) розліплення в місті Холмі урядових оголошень у німецькій (значить, мові побідника) й українській мові (отже в мові населення Холмщини). Чесний публіцист тішив ся-б такою справедливістю, але инакше маєть ся річ з пресою, до якої належить „Ziemia Lubelska“.

На українські школи Волині зложили: Учениці VI. кл. з гімназії СС. Василіянок у Львові з нагоди іменин свого господаря кляси проф. Юрка Рудницького К 25. Українське населення Устя Зеленого (збірка) К 300. Запасний курінь УСС. з грошей, одержаних від Жіночого Комітету Помочи для ранених УСС, переслав К 800. Крім того вплинула від запасного куріня УСС. звичайна жертва К 622.40. Разом з попередніми жертвами зложив запасний курінь УСС. на українські школи Волині досі К 2212.40. Всі жертви оголошені ся незабаром. — За Бюро Культурної Помочи, Львів, вул. Бляхарська, ч. 11, II пов. — Др. І. Крипакевич.

Переслідування кооперативного руху на Україні. Недавно правительством закрило багато союзів кооперативів на Чернігівщині: в Чернигові, Кролевіці, Ніжині і т. д., хоч їх засновано цілком законно. Трудова фракція Державної Думи внесла в свій час у Думі запитання в сій справі.

Російська преса про драму Винниченка. В „Утр-і Росії“ пише відомий російський критик Валерій Брюсов: „Москвичі, що бачили в театрі Незлобіна „Брехню“ Винниченка, могли бачити вчора в тімже театрі скандинавський варіант тойж самої пєси в драмі пані Карен Брамсон „Щастє“. Говорячи так, я далекий від думки про якусь залозищенє з боку Винниченка (норвезька пєса зявила ся трохи раніше). Спільні думки й ідеї можуть бути спільним майном. Не дивно, що якась письменниця в Норвегії та письменник на Україні, котрий шукає парадоксів, самостійно дійшли власним розумом до тихже самих, далеко ненових думок і тогож самого, досить банального сюжету.“ Спільність деяких мотивів у творах модерних українських і скандинавських письменників зазначувала не раз і українська критика. Та небанальними російський поет може признати хиба твори якихсь французьких або російських письменників.

Інтересне видавництво. Петербурзька книгарня М. Попова пустила в книгарський обіг перший том видання „Отечество“, присвяченого оглядові національних літератур і національного життя в Росії. В першій збірці поміщено статі громадсько-політичного характеру пера проф. Бодуєн де Куртене, акад. Бехтерьова, проф. Гредескула й В. Гуревича. В другій часті містять ся огляди національних літератур зі зразками в московських перекладах, а саме; 1. фінляндської, прив.-доц. Пандора, 2. естонської, К. Єгєвера, 3. лотиської, прив.-доц. З. Вольтера, 4. литовської, С. Шіллінгаса, 5. української, акад. В. Перетца й С. Єфремова, 6. жидівської, І. Клявзнера, І. Елієшева й Б. Г. 7. польської, прив.-доц. Н. Державіна, Я. Домбровського й С. Гросштерна та 8. грузинської, прив.-доц. І. Кіншідзе. Перший збірник „Отечества“ обіймає 104 + 488 стор. та коштує 3 р. 75 к. Редакцію видавництва ведуть проф. Бодуєн де Куртене, проф. Гредескул, В. Гуревич, кн. П. Долгоруков і проф. Сперанський.

Документ національної свідомости в галицькій і на російській Україні. В львівськім дневнику „Діло“ друкував довший час др. Остап Макарушка ряд фейлетонів п. з. „Записки з часу війни“. В однім з фейлетонів оповідає автор такий цікавий епізод, що ми позволимо собі навести його ось тут:

„Під той час мешкав у нас підполковник російських підвод, Українець Л., людина старша, щира й найбільш з тих вищих офіцерів, яких ми пізнали, інтелігентна, ввічлива й . . . чиста.

В Великодні свята прийшов нам бажати й тогож сього дня просив нас на хвилину до свого покою, а що тєсть був зайнятий саме тоді в церкві, випадало мені піти до нього на хвилину. Чемність за чемність. Застав я в нього шістьох молодих офіцерів, самих, як виявило ся, Українців з Полтавщини, з виїмкою одного лікаря ветеринарії з Одеси, що був родом Москаль, але твердив, що він „тоже Малорос“.

Коли сей, почувши від мене тільки українську мову, запитав, чи я мазепинець, сказав я йому рішуче, що в нас таких нема, а тільки є Українці. Він трохи замняв ся, став щось пояснювати, але його товариш, офіцер, перебив йому: „Що ти там, кацапе, плетєш, от я мазепинець і буду все й тільки по українськи говорити“ й ударив при тім у стіл так здорово, що шклянки забреніли.

І почала ся тоді розмова, а скінчила ся на сьому, що підполковник Л., вставши, підніє чарку й виголосив тоаст за поводженнє й щастє України: „Нехай живе Україна!“ Випили ми всі, випив і „тоже Малорос“.

Політичні питання. Доля Росії. Під сям заголовком помітив замітку в найбільшому й найвпливовішому паризькому місячнику „La Revue“, який заступив стару „Revue des Revues“, редактор сього журналу д. Jean Finot, визначний сучасний французький публіцист. Ся „Revue“ найбільш

цікава в Франції, а її редактор польський Жид, одна з найбільше відомих осіб у журналістиці. Він пише: „Росія скоро упаде. Три марева зарисовують ся позаду непевної тропи царя-самодержця: чорний фантом заплаканої Польщі, сірий привід України й червоний — пімсти соціальної революції. Польська небезпека добре відома, менше відома небезпека України. Три фази вже перейшла вона: спершу се була погроза против аспірацій Польщі, потім утилізація безсовієних панславистів, аби загарбати Галичину в руки Росії, й нарешті знаряди сеї зрадницької політики повернули ся проти самої Росії. Провінції України відірвуть ся від великої імперії й царство Україна повстане на берегах Чорного моря. Одначе ся небезпека все-ж менш нагла ніж революція. Що дня народ з ненавистю й завистю бачить деспотичні маніфестації правлячих кляс, божевільство й користоловство так званих культурних кляс.

Яка доля чекає Росію з поворотом отих тисяч полонених? Хто відповідатиме за ті неможливі втрати в людях, матеріялі й капіталах? Селянство повстане безперечно, пожежа й смерть спустошать великі міста, царські палати й золоті верхи православних церков будуть знищені.

Бібліографія.

Видання „Союзу визволення України“.

Михайло Грушевський, професор історії на львівськй університеті. *Geschichte der Ukraine*. Частина I. Львів, 1916. Стор. 224. З картою. Ціна 6 К.

Протягом сеї війни особливо прикро відчули ті українські круги, яким приходило ся познайомлювати чужинців з українською історією, недостачу німецького підручника історії України. Щоб зарадити сій прогалині, видав отсе „Союз“ у німецькй перекладі першу часть відомого „Очерка історії українського народу“, що вийшов уже двома накладками та діждав ся нагороди петербурзької Академії Наук. Перша частина — се історія України до часу козаччини (з такими розділами: I. Україна. II. Край і народ. III. Оселі Українців, їх культура та спосіб життя. IV. Торговельні зносини. Початки державної організації. V. Київська держава в IX і X в. Процес її розквіту. VI. Київська держава в IX і X в. Процес її розкладу. VII. Князівства XI—XIII в. Галицько-волинська держава в XIII—XIV в. VIII. Політичний і соціальный устрій, право й культура в XI—XIV в. IX. Українські землі під пануванням великого литовського князівства й королівства Польщі. X. Українські землі в XV—XVI ст. Їх прилученне до Польщі. XI. Соціальный і культурний розвиток у XIV—XVI в. Упривилейовані стани. XII. Мужичський стан. XIII. Міста. Релігійний і культурний рух у XVI—XVII ст.

Замфір К. Арборе. *Ukraina și Romania*. Букарешт, 1916.

Отся брошура відомого прихильника українського народу проф. Замфіра К. Арборе розпадаєть ся на пять розділів. Автор виводить, що в інтересі забезпечення Румунії перед російським велетом треба конче визволити український народ зпід царського деспотизму. Але тому, що в Румунії на добре загніздо ся русофілство, звертаєть ся проф. Арборе в першій статі проти головних представників румунських русофілів, професора Йорґа й заслїпленого соціаліста Раковського. В часописи „*Neamul Românesc*“ і в брошурі „*Rusia Tarista*“ пише Йорґа ось що про український народ: „Українці се наші відомі вороги на Буковині. Підпирані правительством, денационалізують вони наші села, забирають нам школи та топчуть наші права ногами. Україна зі своїми 38 міліонами мешканців се васаль Німеччини

От що занесе червоний спектор, котрий підійметь ся в Росії після нещасної війни й повороту решти невдалих своїх армій.“

Президія „Союзу визволення України“ просить Українців на зайнятих українських землях подавати їй як найдокладніші вістки про всякі тамошні обставини, зокрема про прояви українського життя.

Посмертна згадка.

Ярослав Федорчук.

Дня 7 мая помер у Швайцарії Ярослав Федорчук, емігрант з Галичини, відомий з своєї інформаційної публіцистичної діяльності про українську справу в західно-європейській, а головно у французькій пресі. Покійний був сином народнього вчителя з снятинського повіту, перед якими десятима роками покинув рідний край і жив головно в Парижі, де брав діяльну участь у життю української колонії. Перед війною переселив ся до Швайцарії й тут, по довгий душевній хоробі, зложив свої кости, в тузі за рідним краєм і тривозі за його долю. Честь пам'яті Покійника!

й аґент віденської династії. Чого має дожидати Румунія, коли її вбито клином поміж Угрів, Поляків (а то де межують Поляки з Румунами, пане професор?), Українців і Болгарів? Зрештою Українці не є жадним самостійним народом, бо їх мова се тільки діалект московської мови“. Сі мильні думки збиває проф. Арборе на підставі історичних і лінгвістичних фактів і доказує, що Українці й Румуни живуть мирно побіч себе на Буковині та в Бесарабії.

В найближшій розділі „Нація і людство“ виказує автор, які справедливі домагання Українців навіть з погляду загальних етичних основ. Кождий народ має право існувати й розвивати ся в своїм національним дусі. Та сього права не треба надуживати в сїм напрямі, що одна нація має розвивати ся коштом і з шкодою иншого народу, як напр. Москалі коштом і з шкодою Українців, Поляків, Фінів, бесарабських Румунів і т. д. У третім розділі „Український народ“ подає автор в звязкй формі найважніші відомости про Україну й Українців з окремим підчеркненням українсько-румунських точок стичности. Аби доказати проф. Йорґа й иншим румунським русофілам самостійність української мови, покликаєть ся автор головно на російські джерела. Окремий розділ присвячує автор українській історії, причім видвигає взаємини між Румунами й українськими князівствами: галицьким і київським. Коли пізнійше стали Поляки страшно переслідувати Українців щодо їх школи, релігії і мови й українська шляхта мусіла польщити ся, щоб мати приступ до двора, тоді втікав, хто тільки міг, до безпечної й гостинної Молдавії. Воевода Стефан Великий прийшов з помічю українському народови. Господарь Богдан дав українським збігцям — шляхті гостинний захист у своїй державі й т. д. Далі прийшли тісні звязки запорозьких гетьманів з Румунами. А й Мазепа знайшов свій останній спочинок у Румунії. І під церковним оглядом стояли Румуни в живих зносинах з Україною. Словом, багато вузлів робить з поневоленого українського народу приятеля Румунії. Україна межує з Румунією, споріднена з нею під релігійним і фольклорним оглядом, має подібні звичаї й обичаї. Тому можна сказати: „Українська держава буде мирним сусідом для Великої Румунії в порівнянню з російським велетом півночі“. А се може стати ся тільки тоді, коли Україна визволить ся зпід деспотичного ярма Росії. Закінчує брошуру чудовий переклад „Заповіту“ Шевченка.

Видання, надіслані до Редакції.

Osteuropäische Zukunft, ч. 7. Зміст: К. барон Гебзаттель, генерал кавалерії й голова союзу „Україна“. Значіння України для будучности Німеччини; рад. проф. Ф. Фрех. Мінеральні скарби України. I. Залізні руди (продовження): Поклади бурого камінного вугля; рад. проф. Ф. Фрех. Донецький район і Польща як одинокі джерела вугля для європейської Росії; полк. Діст. Пристані й порти в военній області балканського півострова; М. В. Майер-Гайденгаген. Інгерманландія; Записки (Німецький капітал у рудокопнім обороті Болгарії. До положення на Україні. Англіїці купують копальні золота й платини на Уралі. Російські залізничні пляни. Австрійський інститут для східної Європи й дослідів над Орієнтом. Німецькі школи Курляндії в роках 1906 — 1914); Вісти з товариств; Бібліографія.

Osteuropäische Zukunft, ч. 8. Зміст: Олександр Скоропис-Йолтуховський, член президії „Союзу визволення України“. Самостійна Україна мріє у 1791 р., політичною утопією в 1854 р., пекучою потребою в 1888 р.; проф. Ф. Фрех. Мінеральні скарби України. III. Сіль; Проф. др. Павль Кремер. Україна в часах Мазени; проф. Макс Кранц. Швеція й Росія; др. В. Грооз. Поважна небезпека війни для важного німецького зовнішнього становища; др. Павль Оствальд. Англія й Греція; Записки (Німецька Ганза й Литва, Новий метал); Вісти з товариств (Східно-європейські питання, Вечір, присвячений Україні в Берліні) Редагує др. Фальк Шупп. Піврічна передплата для Німеччини й Австро-Угорщини 8 марок, для заграниці 9 марок. Поодинокі зошити 60 фенігів. В редакційних справах треба звертати ся до д-ра Фалька Шуппа, Berlin, Prinz Albrechtstraße 3. Адреса замовлень: J. F. Lehmanns Verlag, München SW. 2, Paul Heuse-Straße 26.

Osteuropäische Zukunft, ч. 9. Зміст: Рад. проф. Фрех. Нафта України; Е. Шмід. Господарський осередок німецького мужицтва в Росії; др. Евген Левицький. Східне поле бою та східно-європейські народности; др. Т. Арльдт. Поширення Славян; Олександр Скоропис-Йолтуховський, член президії „Союзу визволення України“. Самостійна Україна мріє у 1791 р., політичною утопією в 1854 р., а пекучою потребою в 1888 р.; Записки (Питання поруки в левантинській експортній торгівлі. Росія й німецький торговельний договір. Военний музей Сходу. Росія й непереможність економічної сили Німеччини. Ограблення німецьких мужиків у російській Державній Думі. Росія й заставлені Франції запаси пшениці); Вісти з товариств (Німецько-болгарське товариство. Союз німецьких пособників українських визвольних змагань); Бібліографія й огляд часописей.

Frankó Iván. A veres zsidófiu története (До світла) Ukrán Könyvtár (Українська бібліотека під редакцією д-ра Гядора Стрипського, ч. 1). Будапешт, 1916. Стор. 54. Ціна 40 сот. На окладинці короткі вістки про український народ і карта українських земель.

Михайло Лозинський. Війна і польська політична думка. Львів, 1916. Стор. 100. Ціна 1 кор. Зміст: I. Вступ. II. Національні відносини на Литві, Білорусі і Правобережній Україні в польськiм освітленні. III. Утворення самостійної польської держави. IV. Союз держав „Австрія — Угорщина — Польща“. V. Становище Н. К. Н. VI. Положення українського народу в плянованій польській державі. VII. Польща в рамках Австро-Угорщини. VIII. Польська справа в теперішній війні. IX. За-

кінчення. Обговорено тут ряд польських і німецьких брошур і статей Поляків-авторів на зазначену вгорі тему.

З кривавого шляху Українських Січових Стрільців. Ілюстрована збірка оповідань і описів. Зредагував др. Осип Назарук. Видавництво Товариства „Просвіта“ ч. 379. У Львові, 1916. Стор. 80. Ціна книжечки: для членів товариства 90 сот., для нечленів 1 кор. 20 сот. Зміст: Вступне слово; Р. Заклинський. В першій битві (Оповідання Укр. Січового Стрільця Андрія Кисілиці); др. О. Назарук. Зі споминів найстаршого стрільця з другого курія У. С. С.; В. Атаманюк. Лист малюго сінка до батька на війні; Р. Заклинський. З боїв на горі Маківці; Р. Купчинський. На Галич; В. Кучабський. День 28 червня 1915 року (Переправа У. С. С. через Дністер); Р. Купчинський. На позицію; др. О. Назарук. У. С. С. в битві коло Соколова, Сокольник і Соснова; Р. Купчинський. В опущенім селі; др. О. Назарук. В першій лінії; О. Шандура. Смерть отамана; С. Кабаровська. Січовий хорунжий Олена Степанівна як гість на засіданні „Українського жіночого Комітету помочи для ранених“ у Відні дня 15 січня 1915 р. Книжечка ілюстрована 33 образками, між иншим старшини Українського Січового Війська.

Молода Австрія. В німецькій мові виходить місячник під сим заголовком, присвячений фізичному вихованню шкільної молоді. Видавець капітан Павло Кальтшмід. До першого зшитку додана гарна знімка геніяльного шефа австрійського генерального штабу Конрада Гетцендорфа з власноручною присвятою: „Молоді Австрії, в руки котрої складаємо будучність, сердечні поздоровлення“. Поруч німецького видання друкують ся як додатки менші в усіх мовах австрійських народів. Українське видання п. з. „Молода Австрія“ (4 картки 8°) редагує др. Володимир Кушнір. Крім вступної статі головного редактора капітана Кальтшміда маємо тут статю „Українські Січові Стрільці“ д-ра Кушніра, вірш В. Масляка „На вічну пам'ять дорогому ученикови пок. Іванови Балюкови“ та дещо дрібніше.

Наша Школа. Науково-педагогічна часопись. Орган українських товариств учителів вищих шкіл „Учительська Громада“ у Львові і „Тов. ім. Сковороди“ у Чернівцях за січень 1916. Одвічальний редактор Юрій Рудницький. Р. VII Зш. 1. Львів, 1916. Стор. 52. Зміст: Від Редакції; Юл. Стефанович. Проф. Людвик Сальо (посмертна згадка); Л. Сальо. Меморіал сенату краківського університету в справі приготування абітурієнтів до університетських студій; Ол. Барвінський. Війна і її вплив на виховання молодіжи. Военні впливи і досвіди; Юр. Рудницький. Деякі замітки до науки німецької мови в середніх школах Галичини; др. Мик. Чайківський. Наука льогаритмів після методи Кляйна; Звідомлення з діяльності Г. Виділу „Уч. Громади“ від мая до кінця червня 1914. Звідомлення з діяльності виділу за час від половини вересня до кінця грудня 1915. Вісти від філій „Уч. Громади“. Повідомлення і просьба гол. виділу до філій і членів „Уч. Громади“; Відозва. Річна передплата 10 К., поодинокий зшиток 1 К 20 сот.

О. Софрон Глібовицький. Образки з світової війни 1914-1915. Відень, 1916. Стор. 50. Зміст: Передне слово. 1. Полкова фана. 2. Рідна земля свята. 3. Смерть за вітчизну. 4. Рузя Сенюк. 5. Українська вірність. 6. Вірний до смерти. 7. Український похорон німецькому братови. 8. Старенький дідусь. 9. Народжене милосерде. 10. Полтавці. 11. Італійський фронт. 12. Штабсфельдфебель. 13. Полевий курат. 14. Бій на Ославії. 15. Московський штурм. 16. Смертельна їзда. 17. Самаританська поміч. Збірку прикрашує портрет австрійського цісаря.

Німецька преса про українську справу.

Комунікат із ряду засідань Загальної Національної Ради, відбух з початку падолиста, подали в днях 5—7 падолиста часописи: „Fremdenblatt“, „Die Zeit“, „Deutsches Volksblatt“, „Reichspost“, „Neue Freie Presse“, „Neuigkeits-Weltblatt“, „Union“ (Прага), „Reichenberger Deutsche Volkszeitung“; із засідання з д. 11 грудня: „Reichspost“, „Die Zeit“, „Prager Tagblatt“, „Union“. Звідомленне з українського конгресу, відбутого д. 31 жовтня в Нью-Йорку, подали м. ин.: „Die Zeit“ з д. 25 падолиста, „Steyrer Tagblatt“ з д. 30 падолиста.

Зміст телеграми, висланої „Союзом визволення України“ до болгарського прем'єра Радославова з нагоди визволення Македонії, помістили в днях 17—18 грудня часописи: „Neue Freie Presse“, „Die Zeit“, „Reichspost“, „Illustriertes Wiener Extrablatt“, „Fremdenblatt“, „Oesterreichische Volkszeitung“, „Gablitzer Tagblatt“, „Ostsee-Zeitung“ (Штетин), „Deutsche Tageszeitung“ (Берлін), „Frankfurter Zeitung“, „Berliner Börsen-Courier“, „Tägliche Rundschau“ (Берлін), „Die Post“ (Берлін). — Зміст телеграми, висланої „Загальною Національною Радою“ до австрійського цісара з нагоди ювілею вступлення на престол, помістили в днях 2—3 грудня часописи: „Fremdenblatt“, „Die Zeit“, „Neues Wiener Tagblatt“, „Pester Lloyd“, „Laibacher Zeitung“, „Reichenberger Deutsche Volkszeitung“, „Neue Illustrierte Zeitung“ (з д. 10 грудня).

Широку літературу в німецькій пресі Австрії викликав український табір для збігців у Імінді. Довші статі з описом таборових уладжень помістили крім згадуваних давніше ще такі часописи: тижневик „Wiener Bilder“ з д. 15 серпня помістив статтю п. з. „Із табору для збігців у Імінді“ (з одною фотографічною знімкою), „Oesterreichische Morgenzeitung und Handelsblatt“ (Моравська Острава) з д. 11 серпня, „Eggenberger Zeitung“ з д. 6 серпня та „Reichs- und Weltpost“ (Ст. Пельтен) з д. 5 серпня помістили п. з. Українське місто в Долішній Австрії“ передрук статі про Імінд з „Ukrainisches Korrespondenzblatt“. Тижневик „Wiener Bilder“ подав д. 12 вересня знову статтю п. з. „Український табір для збігців у Імінді“ (з одною ілюстрацією), а д. 5 вересня ілюстрацію п. з. „Свято в честь українського поета свободи Шевченка в таборі в Імінді“. — З нагоди поїздки представників віденської преси до Імінду з д. 20 вересня появил ся дня 22 вересня й найблизших цілий ряд статей про табір у віденських часописах. Так „Neue Freie Presse“ помістила статтю п. з. „Баракове місто в Імінді“, „Fremdenblatt“ статтю п. з. „Огляданне українського табору для збігців коло Імінду“ та симпатичний фейлетон п. з. „В гостях у збігців“. Згадуючи про тугу збігців за домом і бажанне скорого повороту, пише автор при кінці фейлетону: „Як почувть ся сумні народні пісні сих людей, які знають тільки про любов і рідний край, коли в чудово гарнім співі без музики залепече трава в степу, зашелестить троша в темнім болоті, шумлять, мов органи, дерева в гірським лісі, тоді щойно розуміють ся ту любов рідного краю в Українців, що не вмовкає“. — Часопись „Die Zeit“ помістила статтю п. з. „Серед українських збігців“. Згадуючи про концерт у таборі, висловлюють ся автор так: „Українці мають великий скарб найкращих пісень і мелодій, що захоплюють, в яких серце народу виспівує свою тугу й любов вітчизни. Є в них і смуток і танечний ритм милої втіхи. Стає тут перед нами талано-витий народ зі своєю боротьбою за вищий індивідуальний, суспільний і політичний розвиток.“

Симпатичну згадку про українську народню штуку містить стаття в часописи „Oesterreichische Volkszeitung“ п. з. „В місті збігців.“ „В канцелярії управителя виставлені пишні вишивки, такі гарні й багаті красками, що роблять вражінне гобелінів. Є се одідичена й удержувана в тайні штука на Україні“. „З українських пісень — читаємо в статі про концерт — про-

мовляє туга за полями й хатами. Мелодія тягнеть ся, повертаючи все наново, починаєть ся лагідно та перемінюєть ся згодом в обжаловуючу пісню пімсти та в огнистий народній гимн.“ Часопись „Neues Wiener Journal“ помістила фейлетон пера Ервіна Вайля п. з. „В українським таборі для збігців у Імінді.“ Автор підносить також красу українських народніх пісень. — Часопись „Illustrierte Kronen-Zeitung“ помістила статтю п. з. „У воєнним місті для збігців коло Імінду.“ До статі додані три ілюстрації. — Часопись „Neuigkeits-Weltblatt“ подала статтю п. з. „Прохід по українським таборі для збігців у Імінді“ з двома ілюстраціями та статтю п. з. „Місто бездомних Українців“ з одною вступною ілюстрацією; часопись „Neues Wiener Tagblatt“ статтю п. з. „Український Імінд. Гостина в бараковім таборі.“ — „Illustriertes Wiener Extrablatt“ помістив статтю п. з. „Два дні серед збігців з України“ з п'ятьма ілюстраціями, а д. 29 вересня ілюстрацію п. з. „Школа для неграмотних у Імінді“ з короткою заміткою. — Часопись „Neue Zeitung“ помістила статтю п. з. „Серед Українців. Гостина в таборі для збігців коло Імінду.“ — Часопись „Reichspost“ принесла статтю п. з. „В українським таборі в Імінді“, а часопись „Deutsches Volksblatt“ статтю пера Раймунда Парча п. з. „Нове місто Імінд — бараковий табір.“ — Гарну статтю про табір помістив в „Arbeiter-Zeitung“ посол Макс Вінтер. — Виїмки з сеї статі подав журнал „Deutsche Lehrerzeitung“ (Відень) п. з. „Найкраща українська школа.“

З пізніших статей, написаних з нагоди згаданої поїздки, треба занотувати ще: статтю в часописи „Der Freimütige“ з д. 28 вересня п. з. „Баракове місто Новий Імінд“, статтю в часописи „Wiener Mittags-Zeitung“ з д. 28 вересня п. з. „Україна коло Імінду“, статтю в тижневику „Interessantes Blatt“ з д. 30 вересня п. з. „Ц. к. табір для українських збігців у Імінді“ (з ілюстраціями), в місячнику „Oesterreichische Rundschau“ з д. 1 жовтня п. з. „Табір коло Імінду“, в тижневику „Oesterreichische Wochenschrift für den öffentlichen Baudienst“ з д. 7 жовтня п. з. „Баракове місто для українських збігців“. Тижневик „Wiener Bilder“ з д. 10 жовтня помістив статтю п. з. „Український Імінд у Долішній Австрії“ з п'ятьма фотографічними знімками з таборового життя. З провінціальних німецьких часописей помістила часопись „Eggenberger Zeitung“ з д. 1 жовтня статтю п. з. „Імінд, друге найбільше місто в Долішній Австрії“, часопись „Kremser Zeitung“ з д. 2 жовтня статтю п. з. „Український табір для збігців коло Імінду“, а часопись „Der Dorfbote“ (Будвайс) з д. 24 падолиста статтю п. з. „Із українського табору для збігців коло Імінду“.

З нагоди побуту в таборі намісника Долішньої Австрії, барона Бінерта, в товаристві послів Романчука, Василька й Колесси в вересні м. р. помістили д. 15 вересня замітки часописи: „Neues Wiener Abendblatt“, „Fremdenblatt“, „Oesterreichische Volkszeitung“, „Illustrierte Kronen-Zeitung“ (дня 30 вересня) з ілюстрацією. — З нагоди побуту в таборі б. міністра внутрішніх справ, барона Гайнольда, подали знову замітки часописи: „Neues Wiener Tagblatt“ з д. 1 жовтня, „Die Zeit“ з д. 29 вересня, „Neue Freie Presse“ з д. 30 вересня, „Illustriertes Wiener Extrablatt“ з д. 29 вересня, „Neuigkeits-Weltblatt“ з д. 30 вересня. — Про побут архикнягині Марії Йосифи в таборі помістили замітки: „Die Zeit“ з д. 3 жовтня, „Oesterreichische Volkszeitung“ з д. 1 жовтня. — Ілюстрований тижневик „Oesterreichs Illustrierte Zeitung“ з д. 17 жовтня помістив статтю п. з. „Захисти для збігців“, в якій описаний між иншим табір у Імінді. До статі додано шість ілюстрацій. — У тій самій часописи з д. 8 жовтня подана ілюстрація з життя в таборі п. з.: „З українського табору в Імінді. Прихід нових гостей“.

Кобзарь.

Взорць образка з альбуму:

UKRAINA. Land und Volk.

Україна. Край і нарід.

40 образків з німецької книжки „Ukraina“ д-ра Степана Рудницького. Титуловий рисунок пані Олени Кульчицької. Відень, 1916. Ціна 2 К.

Отсей прегарний альбум, виданий „Союзом визволення України“, повинен найти ся у кождім українським інтелігентнім домі. Спішіть з замовленнями, бо наклад невеличкий!

Швайцарська часопись „Der Bund“ (Берно) з д. 24 падолиста помістила статю п. з. „Австрійський табор для збігців у Імнді“, в якій подані вражіння одного швайцарського гостя з побуту в таборі. — Сю статю передрукувала часопись „Die Zeit“ з д. 2 грудня. — Часопись „Neues Wiener Abendblatt“ з д. 18 грудня подає в статі п. з. „Наші табори для полонених“ голос голяндської часописи „Nieuwen Courant“ про табор у Імнді. — Зміст тої самої статі подає часопись „Grazer Volksblatt“ з д. 21 грудня п. з. „Український табор коло Імнду“. — Про опіку над военними збігцями помістив місячник „Oesterreichische Rundschau“ з д. 1 грудня статю пера Р. Візера п. з. „Державна культурна праця для збігців“. У статі говорить ся м. ин. про табор у Імнді й український запомоговий комітет у Відні. — Тижневник „Neue Illustrierte Zeitung“ з д. 25 помістив статю п. з. „Державна опіка над збігцями“, в якій говорить ся також про український запомоговий комітет. До статі додана фотографічна знімка комітету. — В тім самім числі згаданої часописи поміщена статя п. з. „Запомоговий комітет «Христіян Геральд, Нью-Йорк»“, в якій подані інформації про сей американський комітет для несення помочи українським збігцям. До статі додані 3 ілюстрації.

Часопись „Wiener Zeitung“ приносить статю п. з. „Вистава опіки над збігцями в Відні“. Статя обговорює уладжену тоді виставу робіт, виконаних по таборах для збігців, і задержує ся особливо над роботами українських збігців. „Свою зовсім особисту ноту — читаємо в статі — мають роботи Українців, які в нас так дуже улюблені. І слушно, бо нема иншої повнішої смаку й різнороднішої роботи від сих пестрих вишивок, цілі маси взорів з яких виставлені. Кожда річ, найпростійша й найштучнійша, гарна в своїм роді й повна смаку в кождій своїй відміні. Сі жінки мають велику вправу й ще більшу терпеливість, бо хай хто спробує лиш раз виконати малу вишивку того роду. А як добре вміють вони використовувати взори! Цілі національні костюми виставлені й виводять нам перед очі дрібну часть їх віччини. Загалом можна в Українців оглядати й подивляти множество річей. Навіть роботи малих дівчат є вже дуже штучними творами, котрі задивляють. Для кождої господині, яка любить гарно застелений стіл, мають численні вишивки на полотні багато примамливого. Але-ж бо й є тут багатство пишних вишивок: від найніжнійшої роботи на найтоншім батисті аж до робіт на грубім полотні можна найти тут усе мислиме, виконане з великою докладністю й ніжністю, часто дорожочіні роботи, вироблені з безконечним трудом“. — Ту саму статю передрукувала часопись „Morgenzeitung und Handelsblatt“ (Моравська Острава) з д. 30 грудня. — Подібну похвальну думку находимо в статі пера д-ра Курта Покорного п. з.

„Державна опіка над збігцями на виставі «Военна поміч» у Відні“, поміщеної дня 29 грудня в часописи „Grazer Tagespost“. „Особливий інтерес викликає також присвячена Українцям вистава (табор для збігців — Імнд), яка дає надсподіваний погляд на своєрідну, для нас дуже близьку домашню культуру сього народу, так здержуваного Москалями в самостійнім культурнім розвитку. Особливо інтересними є численні вишивки, виконані по староукраїнським мотивам“.

Часопись „Der Tag“ з д. 30 жовтня подає ілюстрацію п. з. „Родина українських збігців“, а „Interessantes Blatt“ з д. 25 падолиста ілюстрацію п. з. „Українська врочистість посвячення в Головецьку по обсадженню місцевости ц. і к. військами“. Липська ілюстрована часопись „Illustrierte Zeitung“ подає в 72 числі дві ілюстрації з українського життя, п. з. „Вивезені Українці вертають до дому“ й „Похорон матері в Неновичах“.

Часопись „Reichspost“ з д. 5 грудня приносить п. з. „Письма про українську справу“ бібліографічну замітку про німецькі брошури Дм. Донцова, Евгена Левицького й Барвінського. Часопись „Schlesische Zeitung“ (Вроцлав) помістила д. 24 грудня замітку про німецьку брошуру д-ра В. Кушніра „Участь Українців у визволенні народів“.

З сим числом розсилаємо для вигоди передплатників і читачів замовленне на наші видання й чеки поштової щадниці ч. 107.090, котрими просимо висилати передплату на „Вістник“ і „Ukrainische Nachrichten“, як також і належитість за замовлені книжки та жертви на українські національні ціли. Звертаємо увагу, що передплата на „Вістник“ від 1-го мая підвищена.
Адміністрація.

Зміст: Ми самі. — Самостійна Україна мрією у 1791 р., політичною утопією в 1854 р. й пекучою потребою в 1888 р. (відчит О. Скорописа - Йолтуховського). — Др. Льюїс Цегельський. Святочна промова на віденським концерті в честь Шевченка 6 мая 1916 р. — Проф. др. Павло Сальвісберг. Справа вищих шкіл у російській Польщі та на Україні. — М. Троцький. Уладок воєнного настрою серед російського громадянства. — 3 поезій полонених-Українців: Марко Босий. Дещо з війни. М. Проїдисвіт. Дорогому краєви. П. Соха. Камінь Довбуша в Карпатах. В. Гаркуша. З біжучої хвилі. Ів. Чернодоля. Тай я не без пари. П. Самотний. Вони ждуть мене. Ів. Невеселій. Під скалою. — Др. Володимир Ієринович. Сучасні легенди. Продали. Казка про причину війни. — Андрій Бабюк. Розмова. — В. Т. Свята У. С. Стрілцтва у Відні. П. — Вісти: Вклад проф. д-ра. Пенка про Україну. Російська небезпека. „Українська чи польська?“ На укр. школи Волині. Переслідуванне кооперативного руху на Україні. Рос. преса про драму Винниченка. Інтересе видавництва. Документ-національної свідомости в галицькій і на російській Україні. Політичні питання. — Посмертна згадка. Ярослав Федорчук. — Бібліографія. — Німецька преса про українську справу.

Відповідає за редакцію: Волод. Біберович.
З друкарні Адольфа Гольцгавзена у Відні.